

**SERBAREA DE LA PUTNA INTRU
MEMORIA LUI ȘTEFAN CEL MARE –
de Mihai Eminescu [august
1871]**



Orice popor, pentru a se putea întări și-a pune baza unei existențe durabile, mai înainte de toate are trebuință neapărată de-o patrie, de un pământ de care să se lege cu sîngele și viața sa, la care să țină din toată puterea și dragostea inimei sale. Istoria veacurilor trecute ne arată că neamurile cari nu s-au lipit de o asemenea patrie, a căroră

șel și tendințe au fost numai cuceriri și năvăliri deprădătoare, fără a găsi un colț în lume în sînul căruia să plînteze sîmburele fecund al unei vieți strălucite în viitor, zicem toate acele neamuri s-au șters de pe fața pămîntului ca colbul suflat de vînt.

Dar dacă prima condițiune a constituirii și consolidării unui popor este patria, nu mai puțin important pentru dînsul și pentru traiul său sînt luptele și frămîntările ce trebuie să susție în fața sîmînțiilor străine cari îl încungiură și-i amenință pe tot momentul cu pieire clădirea ce și-a făcut. Aceste lupte și frămîntări se conduc și se operează de oameni mari, cari la romani și grecii antici se numeau semizeii, iar la noi viteji și voinici.

Mai târziu brațul începe să obosească, dușmanii amenințători, de asemenea slăbiți, conțin agresiunile lor; puterea vitală din popor trebuie consumată într-alt chip; atunci începe mai cu mare vigoare agitarea inteligenței. Acesta este momentul cel mai solemn. Acest stadiu se numește – deșteptarea poporului.

Atunci te întrebi: Cine sunt? Unde mă găsesc? Ce trebuie să fac?

Fericita nația care prin faptele și lucrările sale răspunde nimerit la aceste vitale întrebări.

De la începutul secolului nostru mai ales, românii încă au simțit trezindu-se în sufletul lor nedumeritul dor de regenerare și renaștere. Popor tânăr și plin de viață, oțelit în cumplitele suferințe ale timpurilor, aprins de emulație în fața celorlalte popoare, el s-a aruncat cu un entuziasm nespus pe calea propășirii, a alergat ars de setea cea mai crudă – la izvoarele dorite ale culturei.

Dar nenumărate și grele sunt lucrurile ce trebuie împlinite pentru a face fericirea unei nații. Chiar un individ, până s-ajungă binecrescut, asigurat în existența sa, luminat la

mente, c-un cuvânt bine preparat pentru a aduce o viață demnă și folositoare, de câte ajutoare nu are trebuință?! Dar încă o nație întreagă, și mai ales o nație ca a noastră!"La lucru dar barbați și femei, tineri și bătrâni ,, ne strigă puternica voce a secolului al nouăsprezecelea. Departe de noi odihna zădarnică! Departe de noi îndeletnicirile frivole și stricăcioase intereselor noastre naționale!

Să lucrăm, dar să lucrăm inspirați de sântul glas al patriei, să asudăm dar sudoarea noastră să se scurgă pentru interesele neamului românesc.

Un model de lucrare pentru binele poporului nostru este Serbarea de la Putna, care a reîmprospătat în mintea fiecăruia român memoria sfântului erou Ștefan cel Mare și groaznicului trăsnet al dușmanilor doritori de viața și leagănul nostru.

Iată serbarea, iată mărețul spectacol despre a căruia însemnătate și curs ne-am propus a prezenta lectorilor noștri o scurtă dare de samă.

Dar înainte de a face istoricul serbării și-a solemnităților ei, credem de interesul publicului ce n-a avut norocirea să călătorească la mănăstirea Putna a-i face încâtva cunoscută poziția topografică a acestui lăcaș sfânt, mândră și doioasă suvenire a timpului îndepărtat. Tot aci va fi locul nimerit pentru descrierea acelor podoabe și pregătiri artificiale pe cari comitetul aranjatoriu le-a făcut spre trebuințele oaspeților și spre mărirea sărbătoarei.

Când pleci de la Hadikfalva către Putna, pe un drum a căruia împrejurime, dotată de natură și de oameni cu cele mai bogate daruri, cu cele mai frumoase podoabe, îți răpește vederile și-ți dezmiardă sufletul: zicem, când pleci spre Putna, zărești în depărtare înălțându-se către ceri falnicile coame și spete a munților Carpați. Pe de o parte ți-ar plăcea să ajungi cât de curând la țelul călătoriei, pe de altă parte ai dori să treci perpetuu pînă la aceste holde înflorite, pînă la aceste dumbrăvi

răcoroase, unde ochii nu se satură de privirea impozantelor aleie de plop și a mănoaselor țarini din Bucovina cea drăgălașă. După o călătorie de – oare în fine regiunea vegetațiunii bogate dispăre, poalele munților se arată, un vânt rece te aburește, o tăcere sfântă te împresoară, și puțin câte puțin te trezești adâncindu-te în criierii munților. Aici la capătul satului, pe genunchii unei grupe de munți acoperiți cu brazi seculari, se rădică mănăstirea cu turnurile ei măiestroase. De toate părțile împresurată cu munți sfâșieți de crăpături și văi adânci și înguste; în apropierea unor mici plaiuri de verdeață încântătoare, cu drept cuvânt a fost aleasă de locașul etern a celui ce n-a avut răgaz să se odihnească toată viața sa cum se cuvine. Mănăstirea se compune dintr-o biserică destul de spațioasă, care într-una din despărțiturile sale cuprinde mormintele domnilor Ștefan cel Mare, Bogdan și Rareș și a mai multor doamne din epocile gloriei noastre militare. În jurul bisericii sunt rădicate în formă pătrată odăile destinate pentru călugări, odăi dintre cari cele mai multe sunt adevărate saloane. La intrare deasupra zidului este așezată clopotnița c-un turn înalt, înlăuntru din partea dreaptă o altă clopotniță mai mică, ce conține clopotul lui Ștefan cel Mare numit Bugea. Spațiul dintre biserică și edificiul cu chiliile este acoperit de verdeață și de-o grădină plină de flori, organizată după gustul cel mai bun.

Lucrările făcute de comitetul aranjator întru scopul serbării au fost următoarele:

Din sat până la mănăstire de – amândouă părțile șoselei, pe lângă arborii naturali erau împlântate în pământ cetine de brad în două șiruri paralele. Ici și cole în direcția acestor aleie artificiale erau așezate lampioane mari și mici pentru luminație. La mijlocul drumului, considerat din sat până la mănăstire, se înălța un impozant arc de triumf, construit din crengi de brad și decorat cu o mulțime de flamuri. Pe frontispiciul arcului se cetea cuvintele: Memoriei lui Ștefan

cel Mare, mântuitorul neamului. De partea dreaptă a acestui arc, pe un plai ce nu se rădică mult peste nivela drumului, era situat colosalul portic, o construcție într-adevăr minunată, încăpătoare de persoane. Înăuntrul acestei clădiri erau așezate de-a lungul mese și lavițe de brad. Pe stâlpii din mijloc atârnau marcele țărilor române și-o sumă de flamure mici. În fine aranjamentul dinaintea porticului, stătători din mai multe șiruri de cetine împlântate în pământ, împodobite cu drapelul, era de-o frumusețe rară.

Acum, după ce-am dat lectorilor noștri o idee palidă despre situația maiestooasă a mănăstirii și despre aranjamentele comitetului, rămâne să facem tabloul măreții festivității.

Sâmbătă sara, la oare, un imens număr de oaspeți se îndrepta către biserică. Era momentul începerii serbării. De – abia preoții intrase în altar, de – abia se începuse sfintele ceremonii, când la pomenirea numelui neuitatului erou clopetele se clatină, salvele de tunuri vuiesc de două părți de pe vârful munților. Atunci:

Mușchiul zidului se mișcă, printre iarbă se strecoară

O suflare care trece ca prin vine un fior...

Este ora nălucirii: Un mormânt se dezvălește,

O fantomă 'ncoronată din el iese... o zăresc...

Iese... vine către țărături... stă... în preajma sa privește.

Râul înapoi se trage, munții vârful își clătesc.

Ascultați!... marea fantomă face semn... dă o poruncă...

Oștiri, taberi fără număr împrejură-i înviez;

*Glasul ei se 'ntinde, crește, repetit din stâncă'n stâncă,
Transilvania 'l aude: Ungurii se înarmează.*

Salutare, umbră veche! primește închinăciune

De la fiii României, pe care tu o ai mărit:

Noi venim mirarea noastră la mormântu 'ți a depune,

Veacurile ce 'nghiț neamuri al tău nume l-au răpit.

Este imposibil de exprimat bine prin cuvinte acea impresiune înălțătoare ce te pătrundea la auzirea acelor vuiete. Sunetele clopotelor împreunate cu trăzniturile bubuitoare ale săcălușelor parcurau munții departe – departe, și mult în urmă auzeai clocotind ecourile repetite. Mai adaugă la aceste splendida luminație din mănăstire și strălucitoarele focuri aprinse pe piscurile de primprejur: ș-o fericită iluzie te răpește și te transportă în timpurile când viteazul pe care-l celebrăm după patru secole sta cu fierul în mână, ca un zid de apărare al creștinătății contra furiei musulmane.

Târziu noaptea oaspeții se retrag, reprezentanții și damele în odăile din mănăstire, iar ceialaltă parte a publicului pe la casele țăranilor.

Duminica la oare dimineața câteva rânduri de salve anunță adunarea publicului în porticul festiv. Președintele comitetului arată în puține cuvinte energice scopul ce-a adunat atâți români la mormântul preamăritului erou al națiunii și exprimă mulțumirea cea mare de care se simte pătruns comitetul și întreaga junime academică, în fața concursului ce i-a dat națiunea într-o realizare a măreței idei. Apoi publicul intră în biserică, pentru a asculta sfânta liturgie.

Aici în tot decursul sfântului serviciu divin patru tineri academici stau lângă mormântul lui Ștefan. Pe la preceasnă părintele egumen al mănăstirei, d. Arcadiu Ciupercovici, ține o predică corespunzătoare hramului, prin care eminentul preot știu atât de bine să vorbească la sufletele auditoriului, sub formă religioasă, încât dacă ni s-a încălzit sufletul de sentimente religioase, nu mai puțin am simțit inima noastră mișcându-se de patriotism și însuflețire.

Săvârșindu-se liturgia, publicul cu preoții în frunte se aranjază într-o procesiune maiestooasă care se oprește la portic. La mijlocul porticului pe o masă se vedeau urna consacrativă, epitaful lucrat pe catifea albastră închisă a d-nei Maria Rosetti, epitaful pe catifea roșie a d-nelor din Bucovina; iar lângă masă răzemate de stâlpi străluceau în toată pompa lor frumosul stândard al d-nelor din Iași și mărețele flamure a doamnei Haralambie ș-a școalei de belle arte din Iași, provezute cu portretul lui Ștefan cel Mare, ornate cu diferite simboluri de aspirație și glorie în viitor și înzestrate cu inscripții nimerite și demne de memoria marelui domn român. Toate aceste odoare se sfințesc de cătră clerul oficiant, în urmă lumea să stropește cu aghiasmă ș-apoi în mijlocul unei tăceri adânci d. Xenopol rostește cuvântarea festivă. Acest cuvânt întrunește în sine toate elementele ce constituie un adevărat op de elocință, și nu-i mirare dacă mintea fiecăruia era fixată cu toată puterea asupra pasagelor instructive ce se desfășurau într-însul, asupra învățăturilor potrivite ce oratorul făcea să se reflecteze din faptele lui Ștefan cel Mare asupra stărei noastre de față. După aceasta veni corul compus din teologi bucovineni și intonă în quartet imnul religios a lui Alecsandri, compus anume pentru serbare. În fine lumea se înturnă în ordinea de mai nainte la biserică pentru a se continua și sfârși sfânta liturgie, și astfel se fini serbarea hramului și festivitatea zilei dintâi întru amintirea domnului Ștefan.

A doua zi luni dimineața publicul iarăși se adună în portic și

plecă ca în ziua precedentă la biserică pentru ascultarea sfintei liturghii. După liturghie procesiunea cu preoții oficiați reîntorcându-se la portic, ieu darurile: adică urna, epitafurile și standardele și le transportă în biserică, unde se depun pe mormîntul aceluia pentru care le destinară dăruitorii lor. Dar înainte de a rădica darurile din portic, Prea Cuvioșia Sa părintele egumen al mănăstirei se suie la tribună și dă cetire "Cuvîntului de îngropăciune la moartea lui Ștefan cel Mare". Această orațiune funebră este un monument literar găsit în Besarabia de Hurmuzachi. Când și de cine s-a compus, nu se știe, dar că nu s-a rostit la îngroparea lui Ștefan cel Mare, cum ne spune titlul, este constatat. Fie însă compus de oricine, acest cuvînt cu drept se potrivește aproape de un model de elocință română și pînă și azi el te pătrunde pînă în adîncul sufletului și te farmecă prin stilul său plăcut și energie. Bună idee a avut dar comitetul a-l pune în programă, căci cel ce l-a ascultat a trebuit să mărturisească că rostirea lui a fost unul din momentele cele mai însemnate ale serbării. Unde se descrie mai bine eroismul lui Ștefan decît în acest necrolog eminent: "Ca fulgerul de la răsărit la apus a străluminat: marturi sînt leșii, cari cu sîngele lor au roșit pămîntul nostru; marturi unгурii, cari-și văzură satele și cetățile potopite de foc; marturi tătarii, cari cu iuțimea fugei n-au scăpat de fierul lui; marturi, turcii, cari nici în fugă nu-și putură afla mîntuirea... marturi sînt toate neamurile de pe-mprejur, care au cercat ascuțitul sabiei lui!..."

Unde se face mai drept și mai deplin panegiricul iubitului erou, ca-n aceste cuvinte:

„Dar ce minte e atît de bogată în gîndiri, ce limbă e așa de îndestulată în vorbe, ce meșteșug așa de iscusit la împlinirea cuvîntului, ca să poată împodobi atîtea risipe ale vrăjmașilor, atîtea sfărmări de cetăți, atîtea zidiri de locașuri sfinte și atîta înțelepciune, și în cît au trăit, au înflorit și voinicia și fericirea noastră, și care toate lucrările sale și le-a pecetluit cu credința în Isus Christos:

în războaie biruitor smerit, în pace domn drept și bun, iar în viața sa în parte credincios adevărat”.

În fine iată ce spune necrologistul despre Ștefan pe când se afla țara în zile de pace:”Departe de curtea lui toată minciuna, zavistia legată, pizma ferecată, înșelăciunea izgonită, strîmbătatea împilată de tot: dreptatea împărăția pe scaun; și nu ea lui, ci el era supusul ei și șerbitoriu! De apuca armele, de ea se sfătua; de judeca, pe dînsa o asculta; de cinstea, ei-i urma și toate le făcea ca un șerb din porunca ei! Cei vechi băznuia, că dreptatea a fugit dintre oameni; iar noi putem adevăra, că la noi stăpînea. O, viață fericită! O, obicei de aur! o, dulce stăpînire întru carea au petrecut străbunii noștri! Oare-ți mai veni vrodată? Oare ne vom învrednici și noi a vă avea? Oare ați fost numai și ați trecut, lăsîndu-ne nouă numai o amară aducere aminte de voi? Atîta-i de dulce dreptatea la o stăpînire și atîta-i strîmbătatea de amară, încît noi după atîtea veacuri plîngem pe un domn drept atunci când pe cei strîmbi sau îi uităm sau mi ne aducem aminte de ei fără nu să-i hulim”.

Tot înainte de a depune darurile prețioase pe mormînt se ține parastas de pomenire și se cîntă frumosul imn a lui Ștefan cel Mare executat de corul teologic. Cu ocaziunea așezării darurilor se cetesc cu glas tare toate inscripțiunile de pe ele.

În fine trebuie să amintim că la toate momentele mai solemne din cursul serbării se trăgeau clopotele dimpreună cu Bugea și se dau mai multe rînduri de salve, care toate împreună împrumutau serbării o față mai solemnă și mai maiestoașă.

Pîn-aici ne-am încercat a schița partea festivă și partea religioasă a serbării, rămîne să informăm publicul despre partea veselă, despre petrecerile și îndeletnicirile ce au urmat în ambele zile festive cu ocaziunea meselor comune în portic și începînd de sara pînă adînc în noapte.

La ospățul comun de duminică după amiazi cel dintâi toast l-a ținut președintele comitetului în sănătatea și lunga viață a Imperatorului Austriei. După aceasta au urmat o serie de toasturi întovărite de discursuri patriotice și naționale, în cari se revela sentimentele aprinse și entuziasmul viu al vorbitorilor, cari nu puteau înăduși în sufletul lor nobila pornire a focului patriotic, pe lângă toată privegherea riguroasă a comisarului rînduit din partea guvernului. Cele mai mari emoțiuni au produs discursurile înfocate și adînc simțite ale d-lor Silași, prefect la seminariul gr. cat. din Viena, Sbiera, redactorul foiei Societății pentru cultura poporului român din Bucovina, Mureșanu, reprezentant din Transilvania și Procopeanu, preot din Dorna. Nu mai puțin au fost aplaudate toasturile d-lor Costinescu, Stănescu, reprezentant din Arad, a preasfinției sale episcopului Filaret Scriban și-a venerabilului egumen al mănăstirei, Ciupercovici.

După scularea de la masă, atît duminică cît și luni se începură improvizările adevăratei petreceri comune. La sunetul armonios a unei escelente orchestre din Suceava în mai multe părți ale porticului se încinseră danțurile cele mai aprinse, atît naționale, cît și străine. Era frumos a privi hora jucată de juni și de domnișoare române din diferitele provincii. Pentru variație, în intervalele danțurilor cîtiva tineri cu vocea melodioasă intonau solo cîntece naționale, ce erau ascultate și aplăudate de publicul, obosit de danț, cu mare frenezie. Nu trebuie să uităm a mai aminti că luni de cătră sară toți oaspeții au ieșit afară din portic și-au improvizat pe plaiul umed de ploaie un șir de danțuri. Într-o parte danțau grupele oaspeților, în ceialaltă poporul. Așa erau de înveseliți cu toții încît nici ploaia ce picura din cînd în cînd nu putea să întrerupă cursul danțurilor.

Pentru ca și poporul adunat la serbare, atît din satul Putna, cît și din cîteva sate din apropiere, să ducă o amintire vie în inima sa, n-au lipsit măsurile convenite pentru a-i inspira și lui interes cătră însemnătatea sărbătoarei. Astfel cîtiva

din inteligență au adunat pe țărani în sat, de acolo punându-se în fruntea lor i-au condus în sunetul marșului în monastire, unde au îngenuncheat de mai multe ori și-au făcut închinăciuni înaintea arcului de triumf și-a fațadei monastirei, pomenind numele marelui Ștefan. Apoi intrând în curtea bisericeii au fost întâmpinați de venerabilul egumen, care și de astă dată le-a adresat cuvinte pline de învățătură și de sfătuiri adevărat părintești. Încît pentru ospăț pentru popor comitetul s-a îngrijit de un bou, care s-a fript întreg și s-a împărțit pe movila de lîngă portic în regula cea mai bună.

Astfel se fini acea serbare, a căreia amintire va rămînea neștersă din inimile române și de la care, credem, fiecare s-a întors cu mai multă tărie în suflet, cu mai mult respect pentru eroii trecutului nostru și cu mai multă abnegare în ceea ce privește interesele noastre comune.

Oricine ce va zice, această serbare a ieșit pe cît se poate de bine, mulțămîtă energiei și zelului comitetului aranjator, mulțămîtă acelora cari prin concursul material au făcut posibilă ținerea ei.

Să deie ceriul ca să ajungem asemenea momente mai adeseori, să ne întîlnim pe mormintele strămoșilor noștri plini de virtute, și să ne legăm de suvenirea lor cu credința și aspirațiile vieții noastre. Numai cu chipul acesta vom putea conserva patria ce avem; numai cu chipul acesta neamul românesc poate spera slavă și pomenire în viitor!...

[august 1871]

MIHAI EMINESCU

OPERA POLITICA

1870 – 1877

ALBINA, FAMILIA, FEDERATIUNEA, CONVORBIRI LITERARE, CURIERUL DE IASI

EDIȚIE CRITICĂ ÎNTEMEIATĂ DE P E R P E S S I C I U S

EDIȚIE CRITICĂ ÎNGRIJITĂ DE MUZEUL LITERATURII ROMÂNE

Coordonator DIMITRIE VATAMANIUC

Editura Academiei RSR, 1980

Pag. 318

Mihai-Eminescu.Ro